

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ГОСПОДАРСЬКИХ ЗВ'ЯЗКІВ.....	5
1.1. Основні поняття і принципи регулювання господарських відносин в умовах глобальної економіки	5
1.2. Вплив регулювання міжнародних господарських зв'язків на конкурентоспроможність національної економіки	12
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖГОСПОДАРСЬКИХ ЗВ'ЯЗКІВ УКРАЇНИ З РОЗВИНУТИМИ КРАЇНАМИ.....	18
2.1. Оцінка показників динаміки рівня торговельно-господарських операцій України.....	18
2.2. Інституційне забезпечення регулювання міжгосподарських зв'язків України.....	21
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖГОСПОДАРСЬКИХ ЗВ'ЯЗКІВ УКРАЇНИ.....	26
3.1. Особливості економічного розвитку України в глобальному економічному просторі.....	26
3.2. Шляхи удосконалення регулювання міжгосподарських відносин України з метою підвищення міжнародної конкурентоспроможності	30
ВИСНОВКИ.....	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	36

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасна міжнародна економіка являє собою складну мережу взаємозв'язаних ринків капіталу, товарів та робочої сили різних країн. При цьому кожна держава покликана відігравати активну роль у регулюванні економічних і політичних процесів як у рамках своїх географічних кордонів, так і поза їх межами за допомогою міжнародної економічної політики. Виходячи із вищезазначеного, актуальність наукових пошуків у цьому напрямі є очевидною та своєчасною.

В умовах посилення інтеграційних процесів та глобалізації розвиток зовнішньоторговельної політики є одним з найважливіших чинників конкурентоспроможності національної економіки. У період системної трансформації економіки України відбуваються істотні зміни у зовнішньоторговельній діяльності, тому аналіз тенденцій та змін у сфері зовнішньої торгівлі важливий для прийняття ефективних управлінських рішень та внесення обґрунтованих змін в економічну політику держави.

Сьогодні вдосконалення державного механізму регулювання економічних процесів та явищ в українській економіці, як і раніше, залишається актуальним. Це пов'язано насамперед із тим, що прогнозовані результати застосування тих чи інших державних заходів, спрямованих на забезпечення економічного розвитку, не завжди приносять бажані результати. Однак за ситуації, що склалася, невірно було б критикувати тільки органи влади, відповідальні за реалізацію основних положень економічної політики, довгострокових стратегічних планів, оскільки державний механізм прийняття рішень у різних секторах економічної сфери України не встигає забезпечити необхідний керуючий вплив на економічну систему.

Поглиблення міжнародної господарської співпраці дозволяє використовувати світовий досвід щодо здійснення регіональних перетворень. Це обумовлює зростання ролі міжнародних економічних відносин та їх

вивчення в контексті розвитку вітчизняної економіки. Звичайно, Україна, як член світового співтовариства не повинна стояти на узбіччі сучасних процесів глобалізації, а має вести активний пошук форм і методів участі в міжнародній співпраці.

Мета та завдання курсової роботи. Метою курсової роботи є дослідження аспектів регулювання зовнішньоторговельної політики України з метою розробки пропозицій відносно підвищення рівня конкурентоспроможності на світових ринках. Для досягнення поставленої слід вирішити наступні завдання:

- визначити поняття і сутність міжнародних економічних відносин;
- дослідити основні чинники регулювання міжнародних торговельних відносин;
- дослідити динаміку показників зовнішньоторговельних відносин України з розвинутими країнами світу;
- провести аналіз нормативно-правового забезпечення зовнішньоторговельної діяльності України;
- визначити основні напрями забезпечення міжнародних відносин України.

Об'єкт дослідження – економічні явища та процеси пов'язані із регулюванням міжнародної торгово-економічної діяльності.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади та практичні аспекти формування політики регулювання зовнішньоекономічної діяльності України.

Методи дослідження. При виконанні курсової роботи використовувалися загальнонаукові і спеціальні методи – порівняльний, графічний, монографічний, за допомогою яких було всебічно розкрито тему і завдання дослідження.

Структура курсової роботи. Курсова робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури, який налічує 18 джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ГОСПОДАРСЬКИХ ЗВ'ЯЗКІВ

1.1. Основні поняття і принципи регулювання господарських відносин в умовах глобальної економіки

Міжнародні господарські відносини – це сукупність суспільно виробничих зв'язків суб'єктів світового господарства, які являють собою систему зв'язків національних економік різних країн, яка ґрунтується на міжнародному поділі праці.

Міжнародні господарські відносини – система господарських зв'язків фізичних та юридичних осіб на інтернаціональному рівні, на рівні держав, групи держав, міжнародних економічних організацій, що орієнтовані на реалізацію їхніх потреб.

Система міжнародних господарських відносин – динамічна сукупність взаємозв'язків суб'єктів світового господарства, яка проявляється як цілісне утворення. Між країнами існують різні відносини: політичні, наукові, культурні. Країни співпрацюють в різних галузях: організують міжнародні виставки картин, обмінюються артистами, науковцями, досвідом в області техніки, захисту навколишнього середовища.

Міжнародні господарські відносини є однією з форм міжнародних відносин. Наприклад, для нормального функціонування науково-технічних зв'язків між країнами необхідним є міжнародний ринок науково-технічної продукції. Крім того міжнародні господарські відносини – це система економічних зв'язків з приводу виробництва, розподілу, обміну та споживання продуктів, що вийшли за рамки національних кордонів [3, с. 22].

Продукт може вироблятися на основі кооперації виробничих ресурсів двох або декількох країн. Суб'єкти різних країн можуть обмінюватися товарами внаслідок чого виробництво і споживання певного товару буде

знаходиться в різних країнах. Міжнародні відносини розподілу – це відносини, які виникають з приводу

- розподілу факторів виробництва (засобів виробництва, робочої сили) між країнами;
- розподілу продуктів економічної діяльності серед суб'єктів із різних країн;
- розподілу доходів між учасниками міжнародних господарських відносин.

Економічний зміст міжнародних господарських відносин проявляється між суб'єктами світового господарства за фазами процесу відтворення:

- міжнародні господарські відносини – це відносини, що складаються між суб'єктами світового господарства безпосередньо у матеріальному виробництві.

Основні форми міжнародних господарських відносин:

- спільне будівництво господарських об'єктів;
- створення спільних підприємств;
- міжнародна спеціалізація і кооперація виробництва;
- прямі виробничі зв'язки.

Міжнародні господарські відносини у сфері розподілу – це відносини, що складаються між суб'єктами світового господарства з приводу розподілу матеріальних, трудових ресурсів і фінансових коштів.

Основні форми міжнародних господарських відносин:

- розвиток спільного підприємництва;
- міжнародний рух капіталу;
- міжнародна міграція робочої сили.

Міжнародні господарські відносини у сфері обміну – відносини, що формуються між суб'єктами світового господарства з приводу купівлі-продажу товарів, капіталів, робочої сили і послуг.

Міжнародні господарські відносини у сфері споживання – відносини, що утворюються між суб'єктами світового господарства з приводу покриття

їх потреб за рахунок взаємних поставок або продукції спільних господарських об'єктів.

Об'єкти міжнародних господарських відносин – те, на що спрямовується господарська діяльність суб'єктів світового господарства (предмет їх господарської діяльності):

- експорт (імпорт) товарів;
- експорт (імпорт) послуг;
- здійснення господарської діяльності закордоном;
- міжнародна спеціалізація виробництва;
- міжнародна кооперація виробництва;
- міжнародні фінансові операції;
- міжнародні науково-технічні зв'язки;
- експорт (імпорт) капіталу;
- спільне підприємництво;
- оренда машин та обладнання (міжнародний лізинг);
- зустрічна торгівля;
- організація та участь у міжнародних виставках, ярмарках і тендерах.

Суб'єкти міжнародних господарських відносин – фізичні та юридичні особи, які приймають участь у реалізації міжнародних господарських контрактів, договорів, угод. До них належать окремі держави, їх об'єднання, міжнародні інститути, транснаціональні корпорації та окремі підприємства.

Держава, як суб'єкт міжнародних економічних відносин – суверене утворення, яке має верховну владу на своїй території та незалежність відносно до інших держав.

Державні установи, підприємства купують на світовому ринку продукцію та послуги; постачають економічним суб'єктам із інших країн товари. Крім того, держави покликані створювати для вітчизняних підприємців сприятливі умови виходу на міжнародні ринки. Таким чином держава реалізує як пряму участь у міжнародних господарських відносинах (через міждержавні відносини, державні підприємства, державні органи

влади), так і побічну (формування умов для здійснення міжнародних господарських відносин всіма іншими учасниками).

Кожна держава має інститути, які прямо, чи побічно впливають на стан міжнародних господарських відносин. Серед таких інститутів виділяють:

- міністерство закордонних справ – сприяє визначенню зовнішньоекономічних орієнтирів країни, забезпеченню зовнішньоекономічних інтересів національних експортерів та імпортерів;

- міністерство зовнішньої торгівлі – виконує функції регулювання та контролю у галузі зовнішньої торгівлі; розробляє проекти торгових угод і конвенцій з питань зовнішньої торгівлі; проводить переговори з іноземними державами; займається питаннями митної політики; видає експортні та імпорتنі ліцензії;

- центральний банк країни – впливає на зовнішньоекономічну діяльність економічних суб'єктів валютно-фінансовими інструментами і насамперед, регулюванням курсу національної валюти. Останній безпосередньо впливає на експортно-імпортні потоки.

Групи держав – інтеграційні регіональні об'єднання держав, що проводять спільну політику в сфері міжнародних економічних відносин.

Міжнародні організації – формування та об'єднання, які приймають участь у міжнародних економічних відносинах залежно від цілей, завдань та напрямків їх діяльності.

Міжнародні організації систематизують за наступними ознаками:

- юридична природа (міжурядові, позаурядові);
- склад учасників (універсальні, регіональні);
- масштаби діяльності (загального характеру, спеціальної компетенції);
- характер діяльності (координуючі, оперативної дії, консультативні);
- термін діяльності (постійної дії, періодичної дії, тимчасові) [7].

Деякі міжнародні організації, акумулюють значні кошти і мають відповідні повноваження. Вони істотно впливають як на розвиток тієї чи іншої сфери міжнародної діяльності, так і на національний економічний

розвиток.

Юридичні особи – об'єднання, які наділенні відокремленим майном, діють від свого імені і в межах свого майна, мають права та обов'язки і від свого імені виступають як сторона громадських відносин (все це закріплено в установчих документах юридичної особи, підсилено власною печаткою та відображено на банківському рахунку).

Діяльність підприємств в міжнародній сфері проявляється в:

- купівлі іноземних факторів виробництва;
- продажу виробленої продукції на міжнародному ринку;
- операціях на міжнародних фінансових ринках.

Специфічними суб'єктами міжнародних господарських відносин є міжнародні підприємства:

- багатонаціональні корпорації (міжнародні за капіталом, управлінням та сферами діяльності);

- міжнародні підприємства, які об'єднують різнонаціональних партнерів в інвестуванні, управлінні підприємством, розподілі прибутків та ризиків).

- транснаціональні корпорації – господарюючі суб'єкти, окремі структурні підрозділи яких розміщені в різних країнах.

Об'єднання фізичних осіб, юридичних осіб, фізичних та юридичних осіб.

Представники іноземних фірм.

Місцеві органи влади.

Інші держави, що діють через своїх представників на території даної країни.

Рівні розвитку міжнародних господарських відносин:

1. За географічною (територіальною) ознакою виділяють наступні рівні:

- інтернаціональний – синтез усіх економічних взаємовідносин між країнами;

- регіональний – економічні відносини регіонів та інтеграційних об'єднань;

- національний – міжнародних господарські відносини окремих країн.

2. За економічною ознакою виділяють:

- економічні контакти – найпростіші економічні зв'язки, що мають епізодичний характер та регулюються одноразовими угодами;

- економічна взаємодія – стійкі економічні зв'язки, що ґрунтуються на міжнародних договорах та угодах на тривалий строк (5-10 р.) спільних, раніше розроблених і узгоджених намірів, закріплених у довгострокових економічних договорах (до 25 років);

- економічна інтеграція – вищий рівень розвитку міжнародних господарських відносин, об'єднання економік країн, проведення погодженої державної політики у взаємних відносинах та у відносинах з третіми країнами.

3. За суб'єктами діяльності:

- мікроекономічні – підприємства, фірми, особи;

- макроекономічні – країни;

- наднаціональні – міжнародні організації та інтеграційні об'єднання.

Передумовами розвитку міжнародних господарських відносин є:

1. Інтернаціоналізація господарського життя – процес переростання продуктивними силами і виробничими відносинами національних меж.

Сфери інтернаціоналізації:

- продуктивні сили – створення міжнародних господарських об'єктів в країнах світової спільноти;

- виробничі відносини – відбуваються при утворенні та функціонування спільного підприємництва;

- спільне виробництво – проявляється в створенні спільних підприємств;

- обмін – зовнішня торгівля, світова торгівля;

- транспорт – виявляється в створенні міжнародних транспортних

систем: трубопровідних, морських, повітряних тощо;

- паливно-енергетичний комплекс – взаємне постачання енергоносіїв країнами світової спільноти;

- галузі народного господарства – розвиток господарських зв'язків між суміжними галузями економіки країн-партнерів;

- розподіл – спільне вирішення питань розподілу виробничих, науково-технічних, трудових і фінансових ресурсів;

- споживання – об'єднання зусиль країн партнерів в області раціонального споживання продукції, яку вони виробляють, в масштабі світового господарства;

- інформаційні системи – об'єднання матеріальних ресурсів, фінансових коштів з метою використання інформації в рамках світового господарства;

- управління – об'єднання зусиль суб'єктів світового господарства з метою широкого використання досвіду управління економічними процесами на національному і інтернаціональному рівнях.

2. Міжнародний поділ праці – спеціалізація окремих країн на випуску певної продукції з метою задоволення як власних потреб, так і потреб країн-партнерів:

- загальний – поділ праці між країнами за найбільш крупними сферами (галузями) суспільного виробництва (промисловість, с/г, будівництво, транспорт, зв'язок);

- частковий – поділ праці між країнами усередині однієї сфери суспільного виробництва або галузі економіки (добувна, металургійна, енергетична промисловість);

- одиничний – поділ праці між суб'єктами світового господарства в рамках однієї відособленої господарської одиниці.

3. Міжнародна економічна інтеграція – це процес зближення, переплетення і адаптації національних економік. Визначає сучасні перспективні напрями міжнародної співпраці у всіх сферах виробництва.

1.2. Вплив регулювання міжнародних господарських зв'язків на конкурентоспроможність національної економіки

Для розуміння і оцінювання відмінностей між національними економіками, визначення їх місця та перспектив розвитку в системі світового господарства, актуальною проблемою в теорії та практиці міжнародних господарських відносин є їх систематизація за різними ознаками.

Країни можуть бути систематизовані за регіональною (географічною) ознакою:

- європейські (західно-, східно-, південно-, північно-);
- північноамериканські (США, Канада, Мексика);
- південноамериканські;
- країни Близького Сходу, Східної, Південно-Східної та Південної Азії;
- африканські (північно-, центральнo-, південно-, західно-) тощо.

Така систематизація дає досить різноманітні за складом групи країн.

Систематизація країн за організаційною ознакою розподіляє країни по групах в залежності від участі в міжнародних організаціях, конференціях, нарадах тощо. Найбільш впливовими організаціями сьогодні є:

- Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) – створена у 1960 р., об'єднує 34 країни з високим доходом та рівнем розвитку. Цілі організації полягають у досягненні швидкого економічного розвитку, підтриманні фінансової стабільності, вільної торгівлі та забезпеченні сприятливих умов розвитку країн;

- Генеральна угода з тарифів і торгівлі та Світова організація торгівлі (ГАТТ/СОТ) – об'єднує 157 членів (153 визнаних країн, Тайвань, 2 залежні території і Європейський Союз), за основну мету ставить розвиток лібералізації торгівлі. З початку функціонування ГАТТ у 1947 році досягнуто зниження міжнародних тарифів з 40 % до 4 %. СОТ почала функціонувати з 1995 року як більш організаційно оформлена структура для регулювання міжнародної торгівлі;

- Бреттон-Вудські інститути – Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР) забезпечують функціонування та розвиток сучасної світової валютної системи починаючи з 1944 р. Членами МВФ є 188 країн світу.

Найбільш важливим є принцип класифікації країн, їх груп за рівнем соціально-економічного розвитку.

Плідним є підхід коли типи соціально-економічних систем характеризуються через їх порівняння за рядом таких ознак: головний мотив діяльності основного економічного суб'єкта, характер власності, характер ринку, роль уряду в соціально-економічному житті, першопричина і головна мета функціонування соціально-економічної системи.

Використовується також поділ країн на такі три групи, як:

1. Промислово розвинені країни – 24 високорозвинені країни. Найпотужнішу групу серед цих країн складають країни так званої «Великої вісімки», які виробляють найбільші обсяги ВВП у всьому світі.

2. Країни з перехідною економікою – країни Центральної і Східної Європи та колишнього СРСР, що здійснюють перехід від адміністративно-командної до ринкової економіки.

3. Країни, що розвиваються – країни Азії, Африки, Латинської Америки. Через їх велику кількість і особливості соціально-економічного розвитку національних економік ці країни здебільшого систематизують за регіонами світу.

Учасники міжнародних господарських відносин, діють як відносно незалежні суб'єкти. Але всі вони знаходяться під впливом середовища міжнародних господарських відносин, тобто різноманітних факторів (демографічних, економічних, природних, науково-технічних, політичних, культурного оточення і т. ін.), які потребують від діючих осіб корегування своїх дій. Кожний з суб'єктів міжнародних господарських відносин є «відкритою системою», яка залежить від зовнішнього світу. Дія факторів може мати для різних суб'єктів різний характер впливу: прямий або

побічний.

Фактори прямого впливу – безпосередньо впливають на операції суб'єктів міжнародних господарських відносин, з одного боку, а з іншого — зазнають такої ж дії від учасників міжнародних господарських відносин (постачальники, трудові ресурси, закони та установи державного регулювання, споживачі, конкуренти).

Фактори побічного впливу – не мають безпосереднього значення для функціонування суб'єктів міжнародних господарських відносин, але відбиваються на їх діях (стан економіки країни, міжнародні події, соціально-культурні фактори і т.д.). Різноманітність зовнішніх факторів вимагає їх структуризації.

Найбільш доцільною є систематизація факторів за такими ознаками – політико-правові, економічні, соціально-культурні, інфраструктурні.

Таким чином, під середовищем міжнародних господарських відносин розуміють зовнішні по відношенню до суб'єктів міжнародних господарських відносин політико-правові, економічні, соціально-культурні та інфраструктурні чинники.

Особливостями середовища міжнародних господарських відносин є:

- взаємозв'язок політичних, правових, соціально-культурних, економічних та інфраструктурних елементів середовища;
- відносна невизначеність середовища, що потребує інформованості, аналізу та розуміння різних подій від суб'єктів міжнародних господарських відносин з подальшим рішенням щодо можливості впливу на фактори середовища або необхідності пристосування до них;
- динамічне протиріччя – з одного боку, середовищу міжнародних господарських відносин притаманна стабільність, яка обумовлена економічною, політико-правовою, та соціально-культурною стабільністю країн, а з іншого – динамічність та рухливість (розвиток інтеграційних процесів).

1. Політико-правове середовище:

- політико-правовий режим в країні;
- рівень політичної стабільності;
- модель управління економікою;
- адміністративні методи регулювання МЕВ;
- рівень політичних ризиків.

Характеризуючи фактори політико-правового середовища міжнародних господарських відносин, зазначимо, що взаємозв'язок політики та економіки у сфері міжнародних господарських відносин виявляється більш чітко, ніж у рамках національних економік. За політичних мотивів держави можуть, з одного боку, надавати одна одній преференції, інтегруватися, а з іншого – використовувати тарифні та нетарифні бар'єри, ембарго, бойкоти або блокади.

Для суб'єктів міжнародних господарських відносин важлива політична стабільність в країнах, де вони займаються економічною діяльністю. За сучасних умов досягнення абсолютної політичної стабільності неможливо, тому учасники міжнародних господарських відносин можуть стикатися з ризиком експропріації свого майна, припинення торговельних і валютно-фінансових операцій, загальною нестабільністю в тому чи іншому регіоні [18].

Підприємці, які виходять на зовнішній ринок, повинні враховувати правові норми, які регулюють підприємницьку діяльність в межах конкретного зарубіжного ринку; норми екології, контроль за дотриманням стандартів якості і безпеки товарів тощо.

2. Економічне середовище:

- рівень економічного розвитку країни;
- рівень розвитку промисловості;
- рівень розвитку НТП;
- життєвий рівень населення;
- економічні традиції;
- рівень розвитку зовнішньоекономічних зв'язків.

Вивчення факторів економічного середовища вимагає від суб'єктів міжнародних господарських відносин уваги до загального рівня розвитку економіки відповідної країни, рівня і розподілу доходів в ній, характеру витрат і заощаджень населення тощо.

3. Соціально-культурне середовище:

- структура населення (вік, стать, професійний склад, національний склад);
- політична орієнтація населення;
- відношення до релігії;
- відношення до праці і кар'єри;
- відношення до навколишнього середовища.

Фактори соціально-культурного середовища міжнародних господарських відносин багато в чому визначають індивідуалізацію попиту зарубіжних клієнтів, ставлення до праці фахівців, поведінку підприємців на фінансових ринках тощо. Економічна поведінка людини в тій чи іншій країні базується на її фізіологічних, психологічних та інших особистих особливостях.

Соціальна поведінка людей визначається конкретними груповими нормами. Групи людей формуються внаслідок природжених факторів (стать, сім'я, вік, каста, етнос, раса, національність) або тих, що людина здобуває в процесі навчання, виховання тощо (релігія, політична орієнтація, професія). Існує наступна закономірність – чим більш розвиненим є суспільство, тим більше значення опановують фактори, надбані в процесі життя людини. Сукупність норм, на яких базуються різні дії тієї чи іншої групи можна назвати культурою даної групи.

4. Інфраструктурне середовище:

- енергетичне забезпечення країни;
- транспортне забезпечення країни;
- інформаційне забезпечення країни.

Інфраструктурне середовище пронизує та впливає на розвиток всіх

інших умов функціонування суб'єктів міжнародних господарських відносин. Найважливішими складовими елементами інфраструктури міжнародних господарських відносин є міжнародний транспорт і міжнародні інформаційно-комунікаційні системи.

Транспортна частина охоплює всі існуючі транспортні засоби та транспортні шляхи світу. Розвиток транспорту є однією з передумов поглиблення процесу міжнародної інтеграції, оскільки сприяє зменшенню відстаней у сучасному світі.

Основа розвитку інфраструктурного середовища міжнародних господарських відносин – інформаційно-комунікаційні системи. Інформаційно-комунікаційні системи – сукупність засобів збирання, збереження, обробки та передачі інформації. Сучасні засоби передачі інформації дозволяють передавати будь-які обсяги інформації на будь-яку відстань в короткі відрізки часу. Формування на їх основі глобальних інформаційних систем (Інтернет) стає, з одного боку, найважливішим сучасним фактором розвитку міжнародних господарських відносин, а з іншого – такі системи стають новим «віртуальним» середовищем глобальних економічних відносин.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТАНУ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖГОСПОДАРСЬКИХ ЗВ'ЯЗКІВ УКРАЇНИ З РОЗВИНУТИМИ КРАЇНАМИ

2.1. Оцінка показників динаміки рівня торговельно-господарських операцій України

Сьогодні для успішної інтеграції господарського комплексу України до європейського економічного простору необхідно, щоб вітчизняні підприємства виготовляли та випускали товари, які будуть конкурентоспроможними на ринках розвинутих країн, тобто товари, які відповідають вимогам світового ринку за технічними параметрами, якістю, безпекою та ціною.

На шляху вирішення цих завдань перед Україною постають значні труднощі. Україні за всі роки незалежності досі не вдалося подолати структурні диспропорції економіки, сформованої в рамках колишнього СРСР, її сировинну спрямованість.

Україна нині є неконкурентоспроможною на ринку високотехнологічних товарів. Так, в дослідженні О.А. Меха [8, с. 24-30] показано, що обсяги найбільш технологічної, наукомісткої вітчизняної продукції вже довгі роки не відрізняються позитивною динамікою зростання.

Ваговою частиною міжнародної економічної політики України є її торговельно-економічне співробітництво з різними країнами. Міжнародна торгівля складається із двох зустрічних потоків товарів – експорту та імпорту і характеризується такими компонентами, як зовнішньоторговельний обіг, товарна та географічна структура [9]. Так, у січні-листопаді 2017 р. експорт товарів з України становив 39,49 млрд. дол., імпорт в Україну – 44,7 млрд. дол. [9]. Порівняно із січнем-листопадом 2016 р. експорт збільшився на 20,6 % (на 6,75 млрд. дол.), імпорт – на 27,5 % (на 9,63 млрд. дол.). Таким чином, негативне сальдо торгівлі товарами становило 5,21 млрд. дол., що в 2,2 рази

більше показника перших 10 місяців 2016 р. (2,33 млрд. дол.).

Коефіцієнт покриття експортом імпорту становив 0,88 (за 10 місяців 2016 р. – 0,93). Зовнішньоторговельні операції проводилися з партнерами із 221 країни світу. При цьому український експорт до Росії за 10 місяців 2017 р. зріс на 11,6 % і становив 3,58 млрд. дол., тоді як імпорт російських товарів збільшився на 38,2 % – до 6,33 млрд. дол. Поряд із цим поставки українських товарів до ЄС зросли на 30,4% – до 15,91 млрд. дол., імпорт європейських товарів в Україну – 18,83 млрд. дол. [4].

Згідно з даними статистики, найбільше від’ємне сальдо зовнішньої торгівлі України товарами за 10 місяців зафіксовано з Німеччиною (-3,36 млрд. дол.), Китаєм (-3,1 млрд. дол.), Росією (-2,75 млрд. дол.), Білоруссю (-1,92 млрд. дол.), США (-1,55 млрд. дол.) і Швейцарією (-1,4 млрд. дол.).

У цілому сальдо торгівлі товарами негативне як із країнами ЄС (-2,92 млрд. дол.), так і з країнами СНД (-3,94 млрд. дол.). Найбільше позитивне сальдо зафіксовано в торгівлі товарами з Єгиптом (+1,61 млрд. дол.), Індією (+1,52 млрд. дол.), Туреччиною (+1,11 млрд. дол.), Нідерландами (+958 млрд. дол.) та Італією (+765 млрд. дол.) [4].

Таблиця 2.1

Динаміка зовнішньої торгівлі України товарами з країнами ЄС [4]

Показники	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Експорт у відсотках до попереднього року	97,9	101,5	70,7	95,4	148,1
Імпорт у відсотках до попереднього року	103,1	77,9	68,9	104,6	132,4
Коефіцієнт покриття експорт/імпорт	0,62	0,81	1,01	0,92	0,97
Сальдо, млн. дол. США	-10 287,9	-4055,1	61006,7	-2885806,2	-86785,8

Основними торговельними партнерами України сьогодні є країни ЄС. У цьому контексті слід згадати про Угоду про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, яка є новим форматом відносин, спрямованим на створення поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі (ЗВТ) «Україна – ЄС» і поступову інтеграцію України до внутрішнього ринку Євросоюзу. Створення ЗВТ «Україна – ЄС» передбачає співпрацю за різними напрямками, що переважно містяться у площині питань зовнішньоторговельної сфери

(зокрема, торгівлі товарами та послугами, митно-тарифного регулювання, інвестиційної та конкурентної політики, а також урегулювання суперечок).

У 2017 р. активізувалася зовнішня торгівля товарами України з країнами ЄС. Так, загальна вартість вітчизняного товарного експорту становила 43,3 млрд. дол. США, що на 19 % більше порівняно з показниками 2016 р. Імпорт товарів в Україну зріс упродовж року на 26,4 % та становив 49,6 млрд. дол. США. За результатами сальдо зовнішньої торгівлі товарами з країнами ЄС виявилось негативним і становило -6,3 млрд. дол. США (для порівняння: у 2016 р. цей показник становив -2,9 млрд. дол. США) [9].

Таблиця 2.2

Географічна структура торгівлі України товарами з країнами ЄС у I кварталі 2017 року [4]

Країни ЄС; сальдо	Експорт		Імпорт		Сальдо
	тис. дол. США	у % до I кварталу 2016 року	тис. дол. США	у % до I кварталу 2016 року	
Австрія	128088,6	157,0	101960,6	83,6	26128,0
Бельгія	72912,0	160,1	114944,9	123,6	-42032,9
Болгарія	105568,8	114,6	33573,7	98,6	71995,1
Велика Британія	120658,1	146,7	201582,8	100,2	-80924,7
Греція	54562,4	146,5	73491,1	174,1	-18928,7
Данія	39235,5	126,4	35347,2	88,0	3888,3
Естонія	26494,7	140,5	15491,4	94,1	11003,3
Ірландія	30991,0	139,0	20604,6	102,6	10386,4
Іспанія	352989,1	110,6	126998,7	100,8	225990,4
Італія	567603,1	138,3	287006,3	99,2	280596,8
Кіпр	19093,2	175,2	7558,0	209,9	11535,1
Латвія	41099,8	132,2	27245,7	110,5	110,5
Литва	86377,4	149,9	98427,2	124,2	-12049,7
Люксембург	1661,3	165,5	13105,3	73,5	-11444,0
Мальта	5084,1	602,2	1959,0	70,2	3125,1
Нідерланди	310410,2	111,9	133366,1	115,3	177044,1
Німеччина	361349,1	106,0	1285966,8	134,2	-924617,7
Польща	621511,3	135,0	690081,5	127,8	-68570,2
Португалія	92958,5	116,5	12022,4	93,2	80936,1
Румунія	197123,7	118,2	119452,9	115,9	77670,8
Словаччина	135306,2	132,4	101057,5	109,9	34248,7
Словенія	4792,3	130,3	31945,1	120,1	-27152,8
Угорщина	302022,8	116,9	238917,6	109,6	63105,1
Фінляндія	15392,1	105,5	45100,1	92,4	-29708,1
Франція	92353,7	86,9	526907,2	123,2	-434553,5
Хорватія	7047,1	68,5	5265,3	109,2	1781,7
Чехія	164611,3	140,2	151120,6	124,5	13490,7
Швеція	21178,7	131,7	116972,3	128,0	-95793,6

Україна здійснює експортно-імпортні операції з усіма країнами ЄС. Водночас торговельні потоки розділені між країнами дуже нерівномірно. Станом на 2016 рік основні торговельні потоки спрямовані до таких країн, як Білорусь, Єгипет, Індія, Італія, Китай [4]. На ці ж країни припадає більша частина імпорту України з країн ЄС. Загалом по всіх країнах ЄС обсяг експорту не досягає третини від загального експорту України, а імпорт складає майже 40 % (табл. 2.1).

Як свідчать наведені дані, незважаючи на те, що у 2017 році експорт товарів України до країн ЄС становить 148,1 %, ринки країн ЄС поки що не стали домінуючими у здійсненні експортно-імпортних операцій України.

Протягом 2015-2016 років експорт до країн ЄС збільшувався порівняно з відповідними показниками попередніх років. Імпорт товарів з країн Європейського Союзу в період 2015-2016 років також зростає. Сальдо протягом 2013-2014 років залишалося від'ємним. Поліпшення ситуації в 2014 році, а саме скорочення у 2,5 рази обсягу негативного сальдо та збільшення коефіцієнта покриття експортом імпорту, було спричинено передусім значним скороченням споживання імпортних товарів. В 2015 році сальдо стало позитивним і становило 610 706,7 млрд. дол. У 2016-2017 роках сальдо стало від'ємним за рахунок збільшення споживання імпортних товарів (табл. 2.2).

Проаналізувавши динаміку зовнішньоторговельної діяльності України з країнами ЄС, можна зробити висновок, що існує певна невідповідність між спрямованістю на економічну інтеграцію згідно зі стратегічним вибором України та реальним розвитком зовнішньої торгівлі України з розвинутими країнами.

2.2. Інституційне забезпечення регулювання міжгосподарських зв'язків України

Україною вже зараз укладено понад 60 двосторонніх угод про торговельно-економічне співробітництво. Серед останніх можна виділити, наприклад, Угоду між Урядом України й Урядом Республіки Кіпр про економічне, наукове, технічне та промислове співробітництво від 4 липня 2011 р. (ратифіковано Законом України від 9 грудня 2011 р. № 4097-VI), Договір між Україною й Туркменістаном про довгострокове торговельно-економічне співробітництво від 12 вересня 2011 р. (ратифіковано Законом України від 4 липня 2012 р. № 5032-VI), Угоду між Урядом України та Урядом Ісламської Республіки Пакистан про торговельно-економічне співробітництво від 9 жовтня 2009 р. (ратифіковано Законом України від 5 жовтня 2010 р. № 2579-VI) тощо.

Ці угоди сприяють розвитку галузей, що становлять взаємний інтерес двох держав, обміну науковою й технологічною інформацією, технічними спеціалістами та науково-дослідним устаткуванням, сприяють розвитку інфраструктурних проектів, інших форм співробітництва [2]. В економічній літературі визначено переваги й недоліки двосторонніх угод про торговельно-економічне співробітництво. До переваг, зокрема, зараховано такі: спрямування зусиль на вузькі сфери співробітництва, у яких витрати й вигоди ясно визначені, а контроль і планування більш ефективні; можливість урахувати якомога більшу кількість факторів впливу [5, с. 56].

Необхідно підкреслити, що міжнародні договори, які стосуються сфери виробництва, є найбільш типовою формою регулювання зв'язків між суб'єктами міжнародних економічних відносин. Це зумовлюється тим, що вони є засобом регулювання, який може найкращим чином забезпечити досягнення поставлених сторонами економічних цілей і водночас гарантувати дотримання принципу поваги суверенітету та невтручання однієї держави у внутрішні справи іншої.

Значну роль у розвитку міжнародних економічних відносин і регулювання сфери виробництва відіграє Організація ООН з промислового розвитку (ЮНІДО) – міжнародна, спеціалізована міжурядова організація

[12].

Основними напрямками діяльності ЮНІДО є участь в індустріалізації країн, що розвиваються, насамперед в індустріалізації країн Африки; сприяння впровадженню в країнах, що розвиваються, сучасних методів виробництва, програмування й управління, а також поширення технічної інформації, раціональне використання природних ресурсів, підготовка національних кадрів, залучення фінансових коштів для конкретних промислових проєктів; здійснення багатосторонньої технічної допомоги країнам, що розвиваються, через надання матеріальних і фінансових ресурсів у вигляді промислового устаткування, інженерно-консультаційних послуг і технологій, а також організація міжнародних торгів на розташування замовлень у цих країнах; сприяння розвитку міжнародного промислового співробітництва; надання технічної допомоги в будівництві промислових об'єктів шляхом використання експертів, консультантів; надання консультативної допомоги через проведення конференцій, нарад і зустрічей представників промисловості, профспілок, споживачів із питань найефективнішого застосування промислових методів виробництва в країнах, що розвиваються [13].

У рамках цієї міжнародної організації реалізуються досить важливі проєкти, такі як, наприклад, видання друкованих матеріалів Центру міжнародного промислового співробітництва ЮНІДО щодо актуальних питань виробництва. Так, відповідно до даних Генерального директорату з питань підприємництва і промисловості (Directorate-General Enterprise and Industry), для економічного оздоровлення Європи вже сьогодні, як ніколи раніше, потрібен реальний сектор екологічного виробництва. На частку промисловості припадає близько 16 % ВВП ЄС, і до 2020 р. Єврокомісія планує довести її до 20 %. Крім того, ЄС вітає й підтримує зусилля держав-учасниць щодо підвищення стійкості та ефективності використання ресурсів. До 2020 р. очікується подвоєння світового ринку екологічно чистих технологій, який сьогодні оцінюється в 380 млрд євро. Згідно з прогнозами,

його обсяг досягне 765 млрд євро. Такі сегменти, як, наприклад, автоматизоване сортування відходів, будуть розвиватись швидшими темпами [1].

Промислове співробітництво означає економічні взаємини й діяльність, що зумовлені укладанням, наприклад, угод, строком на декілька років, які виходять за межі простої купівлі-продажу товарів і послуг, охоплюють низку взаємодоповнюваних чи взаємопов'язаних операцій на рівні виробництва, розробки й передачі технології, збуту тощо. Тобто одним із інструментів регулювання міжнародних відносин у сфері виробництва є договори та угоди [17].

Ці договори стосуються насамперед співробітництва у сфері виробництва, включаючи у відповідних випадках співробітництво в дослідженнях і розробках в разі спеціалізації виробництв. Якби не були мотиви укладання договорів про промислове співробітництво, найчастіше в цих угодах передбачається обмін послугами чи товарами між зацікавленими сторонами. У деяких випадках продукція, отримана в результаті промислового співробітництва, використовується для оплати інших поставок чи послуг, які є частиною договору. Однак ці угоди завжди повинні відображати справжній дух співробітництва, який створює спільність інтересів [15].

Залежно від кількості учасників договірних відносин міжнародні договори можуть бути дво- або багатосторонніми. У деяких договорах закріплюються норми загального, універсального порядку, розраховані на тривале їх використання. Існують також договори, в яких обумовлені конкретні зобов'язання (наприклад, сприяти будівництву конкретних об'єктів).

Звичайно, такі договори динамічніші, вичерпують свою юридичну силу, як правило, одноразовим застосуванням. Практика міжнародного економічного співробітництва виробила такі види договорів, які активно застосовуються останнім часом, – міжнародні економічні договори.

Міжнародний економічний договір можна визначити як добровільну угоду між двома або більшою кількістю суб'єктів міжнародного права, відповідно до якої встановлюються, змінюються чи припиняються їхні взаємні права й обов'язки [11, с. 120]. Міжнародні економічні договори – добровільно укладені між державами рівноправні угоди економічного характеру, у яких закріплюються норми та принципи, що регулюють міжнародні економічні відносини [10, с. 44]. Стороною міжнародного економічного договору можуть виступати не лише держави, а й наднаціональні утворення. Наприклад, Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (статті 360-366 розділу V «Економічне та галузеве співробітництво» присвячені саме навколишньому середовищу [16]).

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖГОСПОДАРСЬКИХ ЗВ'ЯЗКІВ УКРАЇНИ

3.1. Особливості економічного розвитку України в глобальному економічному просторі

Для ефективної й організаційно оформленої інтеграції України в сучасні світогосподарські зв'язки необхідні певні політико-правові, економічні, соціально-культурні та інфраструктурні передумови.

Політико-правові передумови інтеграції:

- політичне визначення України;
- забезпечення територіальної цілісності та створення адекватної системи національної безпеки;
- безумовне виконання міжнародних зобов'язань, особливо в сфері прав людини; запровадження прийнятної форми громадянства;
- перегляд існуючої практики політичних зв'язків із державами колишнього СРСР;
- формування відповідного законодавства і вироблення ефективних механізмів та інструментарію його виконання;
- пряма участь у регіональних і глобальних політичних процесах.

Економічні передумови інтеграції формуються завдяки таким чинникам:

- економічному та інституційному забезпеченню суверенітету;
- оцінці економічного потенціалу і напрямів структурної перебудови;
- розробленню та реалізації обґрунтованої програми переходу до ринкових відносин з пріоритетом роздержавлення й приватизації, соціального захисту населення;
- оцінці експортного потенціалу, виробленню експортно-імпоротної стратегії та адекватного механізму регулювання зовнішньоекономічної

діяльності;

- запровадженню національної грошової одиниці з включенням її в систему міжнародних розрахунків;
- розв'язанню проблеми зовнішньої заборгованості та розподілу активів колишнього СРСР шляхом відповідних переговорних процесів.

Соціально-культурні передумови інтеграції:

- відродження і виховання почуття власної гідності, створення умов соціально-культурної життєздатності народів України;
- формування сучасної, орієнтованої на світові пріоритети системи народної освіти;
- розвиток контактів з українцями, які проживають за межами України.

Формування інфраструктурних передумов насамперед пов'язане з:

- розвитком транспортних комунікацій (морських, наземних, повітряних), необхідних для нормальної життєдіяльності суверенної держави (національні авіакомпанії, флот, транспортні корпорації);
- розвиток сучасних інформаційно-комунікаційних систем з включенням їх до міжнародних систем.

На процеси включення України до сучасної системи світогосподарських зв'язків впливають конкретні внутрішньо- і зовнішньоекономічні фактори, що формуються в системі передумов, особливостей і шляхів інтеграції.

Серед внутрішньоекономічних факторів принциповим є перехід України до розвиненої ринкової економіки, для чого потрібні розроблення і реалізація відповідної довгострокової програми. Така програма має, по-перше, враховувати сучасний соціально-економічний стан та особливості України; по-друге, бути адаптованою до еволюціонізуючого зовнішнього ринкового середовища; по-третє, спиратися на досвід переходу до ринкових відносин інших постсоціалістичних країн.

Важливе значення має такий довгостроковий фактор, як структурна перебудова національної економіки, орієнтована на сучасні техніко-

технологічні, економічні, екологічні і соціальні стандарти. Деформована структура національної економіки не відповідає критеріям суверенного розвитку України як з точки зору оптимальних пропозицій самозабезпечення та зовнішньоекономічної спеціалізації, так і з науково-технологічних, соціальних і особливо екологічних позицій.

Існує ціла низка негативних проблем пов'язаних із структурою економіки України:

- велика питома вага фізично та морально застарілої техніки в складі основних виробничих фондів (понад 60 %);
- диспропорції в системі самозабезпечення ключових галузей життєдіяльності країни (майже повна зовнішня паливно-енергетична залежність; задоволення потреби в електротехнічних і кабельних виробках, продукції текстильної, целюлозно-паперової та медичної промисловості лише наполовину; відсутність виробництва низки продуктів органічного синтезу, устаткування для легкої промисловості, переробних галузей агропромислового комплексу тощо;
- незбалансованість галузевої структури промисловості з точки зору її соціальної орієнтації (потенціал промисловості на 90 % формують важкі галузі; питома вага виробництва предметів споживання становить близько 30 %, тоді як у розвинених країнах – 50-60 %).

Включення України до будь-яких інтеграційних угруповань у такому стані, без чіткого бачення перспектив структурної реорганізації, може призвести не лише до консервації, а й до посилення негативних тенденцій у всіх галузях економіки.

І навпаки, участь України в інтеграційних процесах за умов цілеспрямованої внутрішньої структурної політики дасть змогу ефективніше й швидше виправити деформовану економіку, виходячи з таких пріоритетів структурної переорієнтації.

Отже, необхідною передумовою проведення ефективної інтеграційної політики України є синхронізація відповідних процесів із масштабами і

темпами розвитку національної економіки під впливом внутрішньоекономічних факторів.

Дія зовнішньоекономічних факторів інтеграції обумовлена, з одного боку, станом розвитку форм зовнішньоекономічної діяльності, а з другого – умовами розвитку середовища.

Зовнішньоторговельна діяльність України в останні роки зберегла негативні довгострокові структурні тенденції в експорті/імпорті товарів і послуг, а саме:

- переважно сировинна спрямованість експорту, превалювання матеріаломісткого обладнання в експорті продукції машинобудування;
- нераціональність товарної структури імпорту;
- деформована географічна структура експорту та імпорту, аж до монопольної залежності від окремих країн;
- вкрай нерівномірне розміщення експортного потенціалу.

Серед зовнішньоекономічних факторів інтеграції на окрему увагу заслуговують також ті, що впливають на умови міжнародної міграції робочої сили, становлення повноцінних валютних відносин.

Формуючи власну інтеграційну політику, Україна має визначитися з відповідними середньо- та довгостроковими пріоритетами, виходячи із сучасних умов ефективного функціонування національної економіки.

Середньострокові інтеграційні пріоритети перебувають у полі двох різноспрямованих векторів. З одного боку, обережне ставлення до участі в інтеграційних угрупованнях країн з високим рівнем наднаціонального регулювання, зумовлене особливостями України як самостійного суб'єкта інтеграції. З другого, неможливість тривалого «позаінтеграційного» розвитку в регіоні, де масштаби і динаміку економічної інтеграції визначають не лише внутрішні, а й потужні зовнішні (глобальні) фактори.

3.2. Шляхи удосконалення регулювання міжгосподарських відносин України з метою підвищення міжнародної конкурентоспроможності

Сучасний економічний розвиток світу характеризується чіткою тенденцією до інтеграції окремих країн в єдиний світовий ринок, що виявляється в збільшенні обсягів міжнародної торгівлі, поглибленні спеціалізації країн та посиленні їх економічної взаємозалежності. У цих умовах держави в особі відповідних компетентних органів регулюють зовнішньоторговельну діяльність для досягнення національних економічних інтересів. Країни, які сьогодні займають провідні позиції в міжнародній торгівлі (Китай, США, Німеччина, Японія), досягли таких результатів за допомогою виваженої та ефективної зовнішньоекономічної та зовнішньоторговельної політики, зокрема успішного застосування механізмів управління зовнішньоторговельною діяльністю.

В останні два десятиліття XX ст. у політиці США з розвитку міжнародних господарських зв'язків спостерігалось певне зміщення акцентів із заходів щодо регулювання імпорту (яких влада США продовжує активно вживати) в бік заходів, що забезпечують безперешкодний доступ американських товарів на ринки інших країн. При цьому йдеться не тільки про усунення торгових бар'єрів на шляху експорту США, але й про вплив на господарську діяльність та економічну політику інших країн, якщо вони ускладнюють американську торговельну експансію і зачіпають інтереси американських компаній, що працюють на зовнішніх ринках [4]. Іншими словами зовнішньоторговельна політика США зміцнює імпорт своїх товарів на світових ринках, а також аналізує вплив експорту на господарську діяльність та економіку інших країн.

В економічній стратегії уряду Німеччини розвитку зовнішньогосподарських зв'язків відведена ключова роль з урахуванням високої залежності стану економіки від результатів її участі у глобальному

економічному просторі. Стимулюванню німецького експорту сприяє розвинута система фінансування і страхування зовнішньоекономічної діяльності.

Крім того, німецьким фірмам надається державна фінансова підтримка для їх участі в зарубіжних виставках і ярмарках, завдяки чому ініціюється близько 20 % усього німецького експорту, розширюється мережа зовнішньоторговельних палат. Висока конкурентоспроможність німецької промисловості на світових ринках забезпечується, як правило, за рахунок переваг у якості і технічному рівні продукції, сервісі, дотриманні термінів поставок тощо. Німеччина є одним із найбільших у світі експортерів капіталу.

Зовнішньоторговельна політика Німеччини сприяє стимулюванню експорту за рахунок фінансування та страхування. Також німецька промисловість забезпечує високу конкурентоспроможність своєї продукції шляхом якості та технічного рівня товарів.

Державне управління в розвинутих країнах охопило майже всі етапи зовнішньоекономічної діяльності: від аналізу ситуації в країні та закордоном, розробки зовнішньоторговельної стратегії, визначення структурних і географічних пріоритетів до використання широкої системи заходів контрольно-регульовального характеру [3, с. 161]. Тобто країни, щоб досягти такого рівня, здійснювали правильне державне регулювання, яке охоплювало всі етапи міжнародної господарської діяльності.

У складних політично-економічних умовах, що переживає Україна, гостро окреслилися накопичені за попередні роки проблеми системного характеру, пов'язані із забезпеченням зовнішньоторговельної безпеки, до яких відносять:

- гальмування процесів структурної перебудови вітчизняної економіки, високий рівень імпортозалежності та значну технологічну відсталість виробничо-промислового комплексу, що унеможлиблює стратегічне позиціонування вітчизняних виробників на зовнішніх ринках товарів та

послуг згідно з національними інтересами;

- високий рівень товарної концентрації експортно-імпортних операцій, що зумовлює високу чутливість економічної системи навіть до незначних коливань кон'юнктури зовнішніх ринків;

- деформації товарної структури імпорту та експорту, а також їх незбалансованість, що свідчить про необхідність невідкладних кроків щодо формування цільової системи заходів державного регулювання та стимулювання зовнішньоекономічної діяльності для подолання накопичених економічних проблем держави загалом.

На нашу думку, проблемами в зовнішньоторговельній діяльності також є низька конкурентоспроможність української продукції на ринках, недосконалість законодавчої бази у сфері зовнішньоторговельної діяльності, недостатність знань та досвіду українських підприємств у сфері експорту, а також недостатня координованість їх діяльності на зовнішніх ринках.

Аналіз сучасних тенденцій розвитку міжнародної торгівлі України дає змогу запропонувати шляхи, використання яких дасть можливість удосконалити зовнішньоторговельну діяльність України і підвищити її ефективність. Основними напрямками перебудови є такі:

- розширення асортименту експорту продукції з високим рівнем доданої вартості та високим ступенем обробки товару;

- створення імпортозамінюючих виробництв, оскільки в Україні є власна виробнича база для виготовлення тих товарів, які імпортуються з-за кордону;

- удосконалення законодавчої бази, що полегшить регулювання експортно-імпортних операцій, підтримка національного виробництва, удосконалення митно-тарифного механізму;

- забезпечення функціонування механізмів кредитування і страхування експорту за участю держави, а також надання державних гарантійних зобов'язань щодо експортних кредитів;

- знаходження нових ринків збуту та просування українських товарів на

ринки Європейського Союзу.

Отже, Україна може використати позитивний управлінський досвід іноземних держав, але з урахуванням сучасного стану економіки країни. Поступовість і виваженість повинні стати визначальними для управління зовнішньоторговельною діяльністю України, адже заходи, спрямовані на швидкий вихід з кризи, не дають очікуваного ефекту повною мірою і не можуть відновити економіку в короткі терміни. Реформи, які сьогодні проводяться в Україні недосконалі, а митно-тарифне регулювання вимагає всебічного дослідження. Тому для того, щоб підвищити експортний потенціал України потрібно стабілізувати законодавчу базу у сфері експорту та імпорту, удосконалити митно-тарифний механізм. Ці умови будуть сприяти злагодженому регулюванню експортно-імпортних операцій і покращать економіку.

ВИСНОВКИ

Зовнішньоторговельні відносини та інвестиційна діяльність країни є невід'ємними складниками її міжнародної економічної політики. У поєднанні з дипломатичними відносинами вони дають змогу зміцнити позиції країни на світовій арені. У ході дослідження проаналізовано основні тенденції розвитку торговельних та інвестиційних відносин України, у тому числі з країнами Європейського Союзу. Це дало змогу визначити пропозиції щодо активізації міжнародної торгівлі України та поліпшення інвестиційного клімату.

Для успішної інтеграції України в світове співтовариство принципове значення має державна політика, спрямована на підтримку і регулювання міжнародних економічних відносин. Пріоритетними напрямками розвитку міжнародного економічного співробітництва повинні стати:

- зміна товарної структури експорту та імпорту;
- наближення її до структурних співвідношень, властивим країнам з ринковою економікою;
- диверсифікація зовнішньоекономічних зв'язків;
- поліпшення інвестиційного клімату країни; створення сприятливих умов для залучення іноземного капіталу;
- створення умов для максимальної реалізації творчого потенціалу населення і запобігання відтоку робочої сили, в т.ч. висококваліфікованих кадрів з країни. Реалізація даних напрямків буде сприяти розвитку національної економіки.

Основними заходами, спрямованими на поліпшення інвестиційного клімату, на нашу думку, є наступні: реалізація ефективної політики щодо зниження інфляції та інфляційних очікувань, врегулювання проблеми державного боргу, забезпечення захисту прав власників та інвесторів. Тобто необхідно створити такі сприятливі умови, за яких підвищиться міжнародний імідж країни, а інвестор буде зацікавлений працювати на території України в

довгостроковому періоді.

Модифікація міжнародної економічної політики країни також повинна передбачати поліпшення інвестиційного клімату в Україні шляхом створення ефективної системи надання державних кредитів для інвестиційних проектів у пріоритетні сфери національної економіки.

Для поліпшення інвестиційного клімату пропонується: знизити адміністративні бар'єри інвестиційної діяльності; сформувати дієздатну фінансову систему; знизити процентні ставки до рівня, що має відповідати ефективності інвестицій у реальний сектор економіки; на основі забезпечення збалансованого бюджету та подальшого зниження інфляції провести податкову реформу, що має передбачати розширення інвестиційних можливостей суб'єктів ринку на основі впорядкування, спрощення і структурної перебудови наявної податкової системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Власюк Т.О. Стан і тенденції зовнішньоторговельної діяльності країни: виклики для економічної безпеки та способи їх подолання / Т.О. Власюк // Стратегічні пріоритети. Серія: Економіка. – 2015. – № 4. – С. 48-58.
2. Веденєєв Є.Є. Міжнародна економічна політика України на сучасному етапі. Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. 2014. Вип.2/1. С. 64–68.
URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Vonu_econ_2014_19_2%281%29__16.
3. Дахно І.І. Міжнародне економічне право : [навчальний посібник] / І.І. Дахно. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 304 с.
4. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Дюбуї Л. Матеріальне право Європейського Союзу / Л. Дюбуї, К. Блюман ; пер. з франц. Є.Т. Марічева. – 2-ге вид. – К. : ІМВ, 2002. – 376 с.
6. Зовнішньоторговельна політика США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://liudyna.com/zovnishnotorgoveln-politika-ssha>
7. Зосимова Ж.С. Зарубіжний досвід менеджменту зовнішньоекономічної діяльності і можливість застосування в Україні / Ж.С. Зосимова // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. – 2013. – Вип. 3/1. – Т. 18. – С. 158-161.
8. Мех О.А. Товарна структура зовнішньої торгівлі України як індикатор науково-технологічного та інноваційного розвитку економіки / О.А. Мех // Наука та наукознавство. – 2011. – № 3. – С. 24-30.
9. Міжнародна торгівля товарами в Україні та Євросоюзі. Підсумки 2017 року / Економічний дискусійний клуб. URL: <http://edclub.com.ua/analitika/mizhnarodna-torgivlyatovaramy-v-ukrayini-ta-yevrosoyuzi-pidsumky->

2017-roku.

10. Міжнародні комерційні угоди та розрахунки: нормативно-правове регламентування : [навчальний посібник] / за ред. Ю.Г. Козака, Н.С. Логвінової. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 648 с.
11. Опришко В.Ф. Міжнародне економічне право : [підручник] / В.Ф. Опришко. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : КНЕУ, 2003. – 311 с.
12. Пріоритети Організації ООН з промислового розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unido.ru/>.
13. Промышленная революция возвращает производство в Европу // Вестник Центра Организации Объединенных Наций по промышленному развитию. – 2013. – № 11. – С. 57-58.
14. Світова Організація Торгівлі (СОТ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2016_e/wts16_chap9_e.htm
15. Троян І.А. Сутність і механізм субрегіонального торговельного співробітництва країн / І.А. Троян // Культура народів Причорномор'я. – 2009. – № 176. – С. 53-57.
16. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=246581344.
17. Чайковська В.В. Міжнародні економічні договори як джерела правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності / В.В. Чайковська // Альманах міжнародного права. – 2015. – Вип. 7.– С. 20-31.
18. Чечель О.М. Зміст і функції економічної політики держави. Державне управління: удосконалення та розвиток. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=28>.